

4 świętokrzyskie pory roku

● the four seasons

Anna Benicewicz-Miazga / Anna Góra-Klauzińska

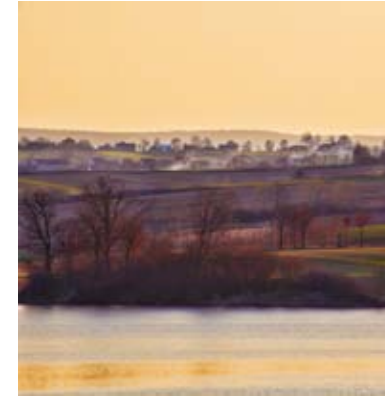

01 wiosna

● spring

Ziemia zmienia się nieustannie. Zrzuca stare, wytarte, poszarzałe szaty, zamienia brudną biel na bladą i nieśmiałą zieleń. Wielkie lustro wody z cienkimi płatami lodu, odbija mocny błękit rozjaśniony perłowymi obłokami. Lekki wiatr porusza wodę, która marszczy się i pomrukuje jak kot – jak on łagodna i niebezpieczna. Tymczasem przy brzegach pojawiają się kaczęce i lilie wodne. Przed chwilą przyleciały żurawie, łabędzie, kaczki i gęsi. Na razie tylko one prześlizgują się po powierzchni jeziora. W jego tafli odbija się charakterystyczny szczyt Świętego Krzyża. Lasy okrywa seledynowa mgielka rozwijających się młodych listków, a gdzie niegdzie, jak zabłąkana panna młoda, bieli się ukwiecona tarnina. Jeszcze, jakby niechętnie, wśród kęp drzew i zarośli rozwijają się zawilce, przylaszczki, pierwiosnki i zaczynają przyciągać pierwsze motyle. Zalew Wióry obudził się z zimowego snu.

Ever-changing world sheds old, seedy clothing, shifts dirty white to pale and timid green. Grand mirror of water, dusted with scales of ice, reflects pearls of clouds that brighten deep blue sky. Gently stroked by wind blows, the water frets and murmurs like a cat, and like a cat is gentle and wild. Meanwhile the shore blooms with kingcups and water lilies. Swans, cranes, ducks and geese only just arrived. The characteristic peak of the Holy Cross Mountain is reflected in lake's surface. Forests are veiled with celadon mist of growing vegetation. Here and there blooming sloe whitens among trees alike to a lost bride. Anemones, liverworts and primulas, though reluctant to flourish at first, now start to attract butterflies. The Wióry Reservoir has broken out of the winter dormancy.

Zalew Wióry to duży, sztuczny zbiornik retencyjny na rzece Świślinie, położony na terenie trzech gmin w Górach Świętokrzyskich: Pawłów, Kunów i Waśniów. Ma 415 ha powierzchni i głębokość do 8,5 m. Choć utworzony sztucznie i mający za zadanie chronić okolice przed powodzią, wpisał się na dobre w krajobraz. Okoliczne wzgórza pokryte świeżą zielenią odbijają się w tafli jeziora, a pola uprawne spływają z nich na sam skraj wody. W oddali, na południe od zbiornika, majaczy góra z wyraźnie widocznym, wysokim masztem. To Łysiec czyli Święty Krzyż, najwyższe wzniesienie Gór Świętokrzyskich.

The Wióry Reservoir is a large, retention reservoir situated in three municipalities: Pawłów, Kunów and Waśniów. It covers the area of 415 hectares and its average depth is 8,5 m. Though artificial land established to protect the area from flooding, the Wióry Reservoir became the part of this region's wild landscape. The surface of water reflects nearby farmlands and hills covered with fresh green. Łysiec, also called the Holy Cross, looms on the southern horizon. With its characteristic tall mast it is the highest peak of the Świętokrzyskie Mountains.

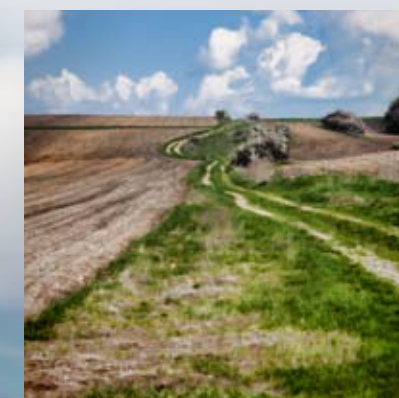
Widok na Święty Krzyż z Szeligi, wsi nad Zalewem Wióry. / View of the Holy Cross Mt. from Szeligi (village at the Wióry Reservoir).

Niewiele jest miejsc w Świętokrzyskim, z których nie widać Świętego Krzyża. Nawet jeśli odległość spłaszcza wzniesienie to świeci wieża przekaźnikowa, z daleka wysyłając sygnały jak świeca, niegdyś stawiana w oknie dla podróżnych. Niepowtarzalną, wiosenną urodę Ziemi Świętokrzyskiej współtworzą zgodnie: Puszcza Jodłowa, meandry rzek rozdzielających wzgórza, wąwozy i rozległe pagórki pól uprawnych. Kiedy znikają płyty zszarżatego śniegu ziemia okrywa się delikatną zielenią i stopniowo, jakby nabierając odwagi, poczyną barwić się kolorami, tworząc niesamowite pasiaki i kobierce.

In the Świętokrzyskie Voievodship, also called the Holy Cross Province, the mountain named the Holy Cross is visible from almost every place. Its mast sends light signals like a burning candle that would welcome travelers in the past days. The fir forest, meandering rivers that divide the undulating land, ravines and broad arable hills together contribute to uniqueness of the Świętokrzyskie's spring landscape. After the winter snows melt, little by little the land starts blooming and is soon covered by amazing vivid carpets of various plants.

Krzyż w Żukowicach.
Krzyże, kapliczki i figury to charakterystyczne elementy krajobrazu Ponidzia jak i całego regionu świętokrzyskiego. Najwięcej powstało ich w okresie kontrreformacji. Wspierane przez kościół były rodzajem publicznej deklaracji wiary - z inicjatywy proboszczów wznoszono je niemal w każdej wsi. Również mieszczenie, szlachta i społeczność wiejskie wystawiały figury w intencji powodzenia, dla ochrony czy w podziękę Bogu.

A wayside cross in Żukowice
Wayside crosses, shrines and figures constitute a characteristic element of the landscape of Ponidzie and the entire Świętokrzyski region. Most of them were built in the times of Counter-Reformation. Supported by the Church and established by local vicars in almost every village, they were said to be a public declaration of faith. Structures of this kind were also erected by city inhabitants, gentry's members and village communities as gratitude to God or protection against the evil.

Powyżej: Rozlewiska Nidy. / Above: Backwaters of the Nida River.
Poniżej: Młodzawy Małe. / Below: Młodzawy Małe.
Strona 12: Okolice Skalbmierza. / Page 12: The vicinity of Skalbmierz.

Na wyniosłym wzgórzu, pośród lekkiej, zielonej mgły okrywającej gęsty, bukowy, 180-letni las prześwitują zabudowania klasztoru Bernardynów ufundowanego przez biskupa Marcina Szyszkowskiego oraz kościoła pw. św. Karola Boromeusza. Powstały one na miejscu istniejącej tu wcześniej, drewnianej kapliczki górniczej. Kościół, ufundowany jako wotum dziękczynne za ochronę Kielc przed epidemią dżumy, powstał w latach 1622–1628. Do wnętrza wiodą schody z balustradami i bramkami wykonanymi z czerwonego i szarego piaskowca, projektu Kacpra Bażanki. W kaplicy naprzeciw wejścia znajduje się oryginalna, wykonana z jednej bryły galeny (ruda ołowiu) figura św. Barbary. W następnych czterech latach powstały zabudowania klasztorne, z dziedzińcem gospodarczym i wirydarium. Na zewnątrz, przy murze klasztornym spoczywają we wspólnej mogile powstańcy z 1863 r. Dziś w klasztorze znajduje się zgromadzenie ojców Pallotyńców.

At a lofty hill amidst the 180-year-old dense oak forest stands the St. Charles Borromeo's Church and the St. Bernardine Monastery established by bishop Marcin Szyszkowski. The buildings were raised at the place of dismantled wooden chapel. The church was founded as a votive offering for protecting the city from plague and was built in 1622–1628. It's entrance stairs, balustrades and gates designed by Kacper Bażanka are made out of red and grey sandstone. In the chapel opposite the entrance there is a statue of St. Barbara. This unique object is made from a single piece of galena (lead ore). The monastery buildings, gardens and courtyard were built four years after the church was raised. Outside the monastery walls there is the grave of the January Uprising veterans. Nowadays the monastery is a home to the Pallottines.

Karczówka jest nazywana górą mocy i kruszców – wydobywano tu srebro, miedź i ołów, a na dziedzińcu gospodarczym znajduje się czakram, jeden z najpotężniejszych w Górach Świętokrzyskich.

The Karczówka is called the mountain of energy and ore. Silver, copper and lead ore were mined here and the Earth Chakra is considered to be in the courtyard.

Po środku: Figura św. Barbary. / In the middle: The figure St Barbara.
Poniżej: Wnętrze kościoła na Karczówce. / Below: The interior of the church on Karczówka Mt.

Na wysokiej skarpie zwróconej ku słońcu, gdzie Wisła rozlewa się szeroko, leży piękny, stary Sandomierz. Osada istniała tu już w X w., a pierwsza wzmianka o mieście pochodzi z „Kroniki” Galla Anonima z XII w. Sercem Sandomierza jest średniowieczny rynek, otoczony prześlicznymi zabytkowymi kamieniczkami. Jego środek zajmuje XIV-wieczny ratusz zwieńczony renesansową attyką, z przylegającą do niego wieżą zegarową. Ponad miastem wyrasta gotycka bazylika katedralna pw. NMP. Od północy otaczają stare miasto resztki murów miejskich wraz z gotycką Bramą Opatowską. Na południowym jego skraju wznosi się zamek wybudowany jeszcze przez Kazimierza Wielkiego, a niewiele dalej odnajdujemy kościół św. Jakuba z 1226 r.

In a hilly, sunny land where the Vistula spreads wide lays beautiful and historical city of Sandomierz. The settlement was developed by the 10th century and was mentioned in Chronica Polonorum by Gallus Anonymus from the 12th century. The Old Town with the Main Market Square and the Town Hall located in the middle is considered to be the town's heart. The Town Hall building is topped with a Renaissance attic, with adhering Clock Tower and is dated to the 14th century. The Gothic basilica of St. Mary dominates the town's landscape. The ruins of the Town Walls and Gothic Opatowska Gate are located in the north part of Sandomierz. In the south of the town there is a castle built by Casimir the Great and St. Jacob's Church dated to 1226.

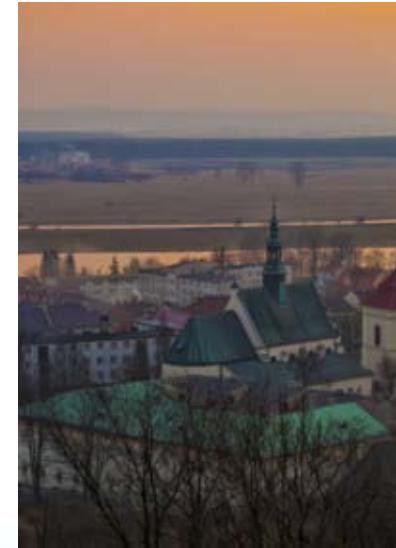

W mało odpornych na erozję i miękkich skałach lessowych powstały wokół Sandomierza liczne wąwozy i parowy, wyjątkowo malownicze. Najbardziej znanym i najczęściej odwiedzanym jest Wąwóz Królowej Jadwigi oraz wąwóz Piszczele. Wąwóz Królowej Jadwigi znajduje się południowej części miasta. Jego długość wynosi 500 m, wysokość zboczy sięga 10 m. Całość jest objęta ochroną. Znajduje się tu 12 pomników przyrody ożywionej. Erozja wodna wciąż trwa i wąwóz jest nadal pogłębiany. Konary drzew łączą się ze sobą i dają wrażenie zamkniętego tunelu. Pogłębia to tajemniczy urok parowu.

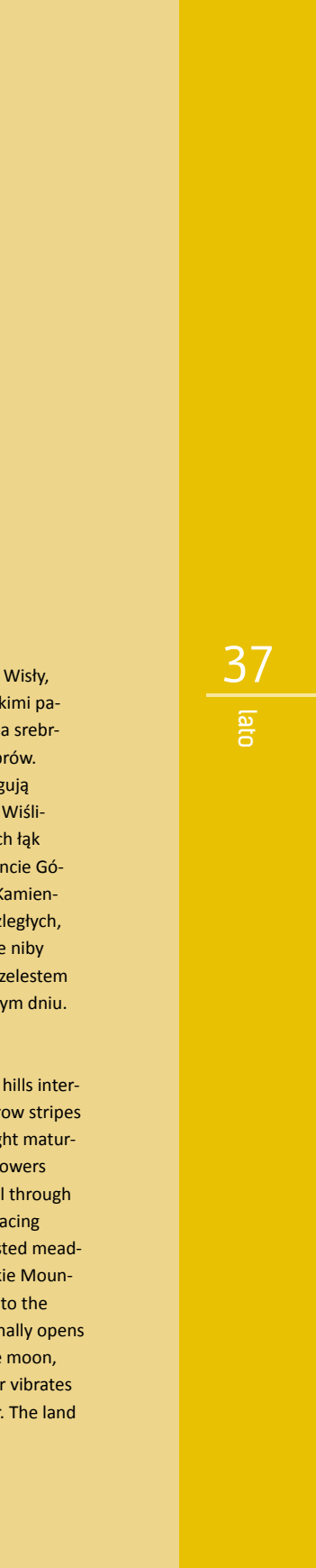
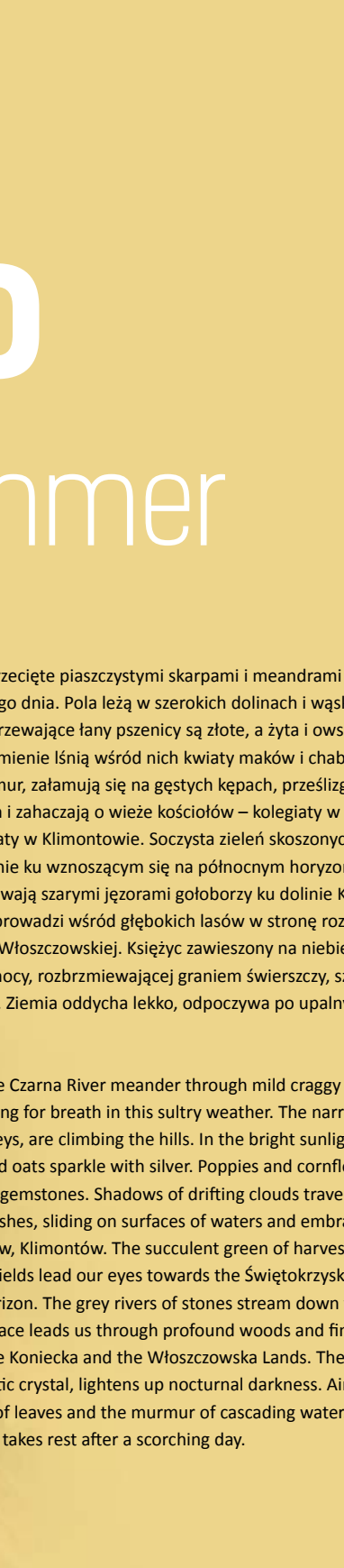
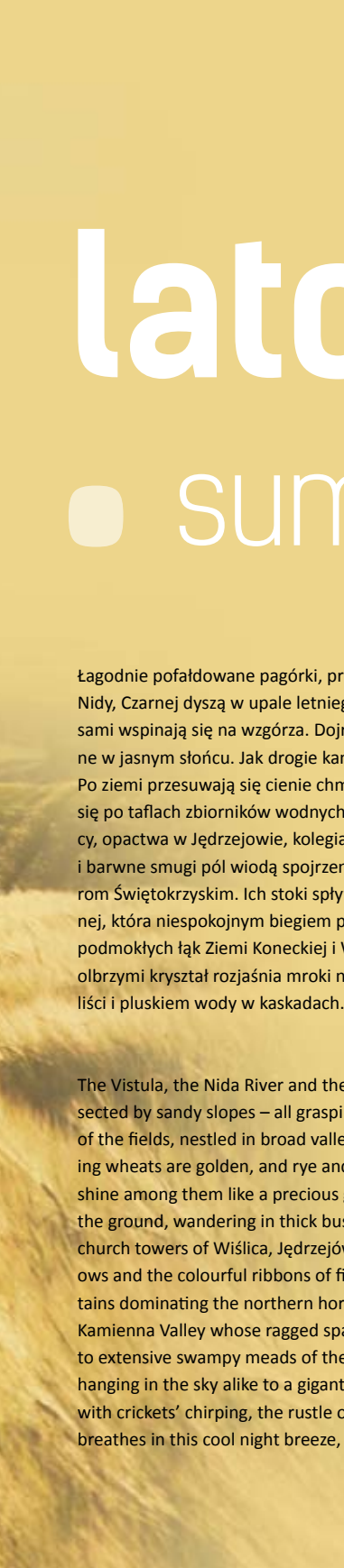
Numerous picturesque gullies were created in soft eroding loess that surrounds the town. The most famous and popular are the Gully of Queen Jadwiga and the Gully of Piszczele (shinbones). The Gully of Queen Jadwiga is located in the south part of the town and is 500 m long with 10 m high slopes. The area is declared a reserve of nature with 12 natural monuments located in its borders. Water continuously erodes and deepens the terrain. Tree branches tangle with each other creating fantastic tunnels and amazing mysterious atmosphere.

Pińczów is the capital of the district in the south part of Świętokrzyskie Voivodeship. The town, located in the picturesque hilly region of the River Nida basin, offers beautiful views of the Nida Landscape Park. The reserve protects diverse and rare species, the representatives of local fauna and flora. Rich history of the town is supported by numerous monuments and buildings. Among them: the Pauline Monastery, the Franciscan Monastery, the Calvinist printing shop, the Renaissance St. Anne's Chapel, the 18th century palace of the Wielopolski family and the significant synagogue. In the half of 16th century Pińczów was famous for being a host to many dissenting academies and home to some prominent witters. Due to this character it is sometimes called the Sarmatian Athens.

Pińczów to powiatowe miasto w południowej części województwa świętokrzyskiego, usytuowane na skłonie niewielkich wzgórz spływających do zielonej doliny Nidy. Z wielu miejsc roztaczają się rozległe panoramy, ukazujące przestrzeń wypełnioną w całości Nadnidziańskim Parkiem Krajobrazowym, chroniącym bogaty świat rzadkich roślin i zwierząt. Historia dała miastu barwną przeszłość, którą poświadczają liczne zabytki – zespoły klasztorne paulinów i reformatów, renesansowa kaplica św. Anny, także drukarnia ariańska, pałac margrabiów Wielopolskich oraz niezwykle cenna synagoga. W połowie XVI w. Pińczów słynął z różnowierczych szkół oraz związków z wieloma wybitnymi pisarzami, czemu zawdzięczał miano „polskich Aten”.

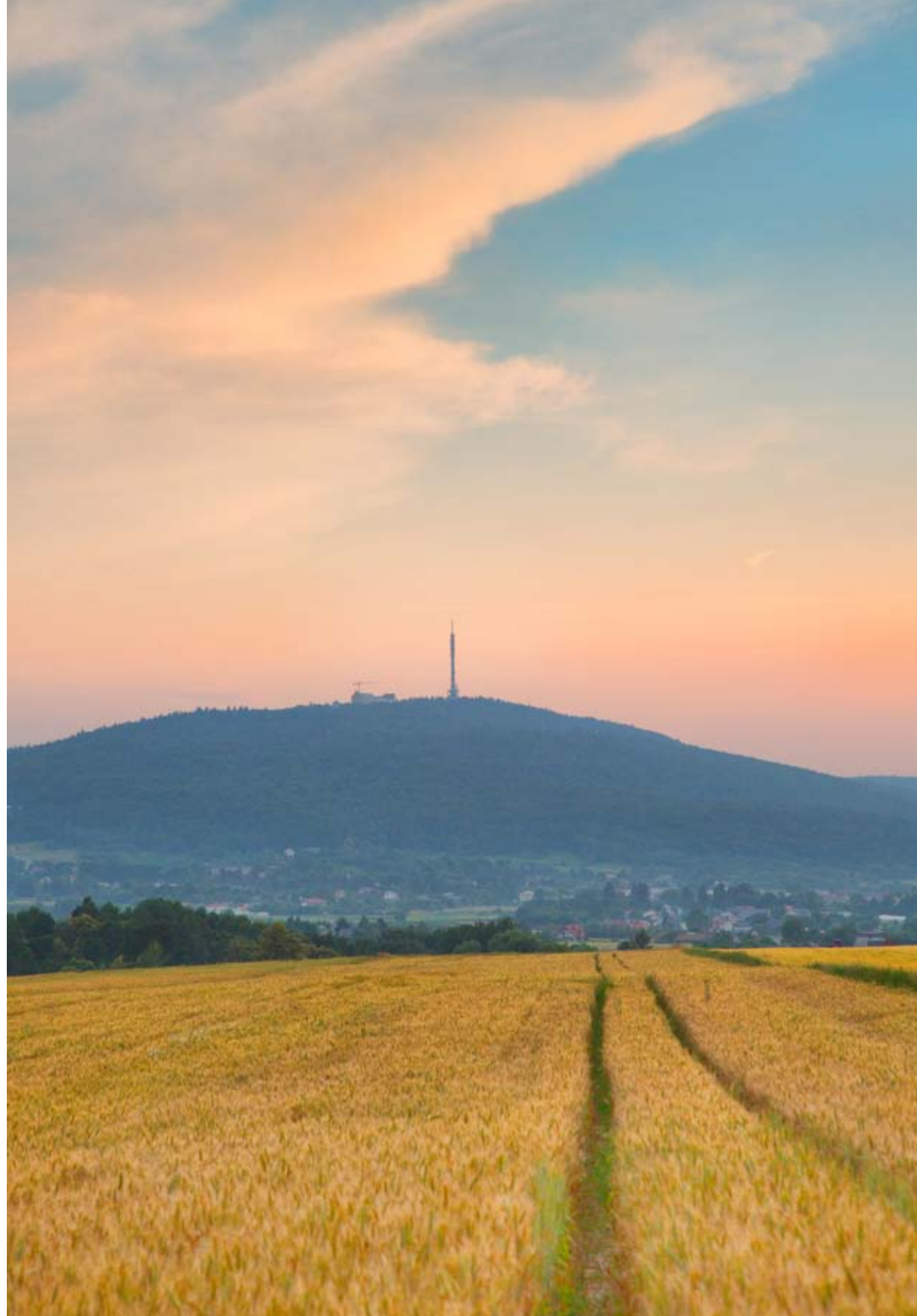

02 lato

● summer

Łagodnie pofałdowane pagórki, przecięte piaszczystymi skarpami i meandrami Wisły, Nidy, Czarnej dyszą w upale letniego dnia. Pola leżą w szerokich dolinach i wąskimi pasami wspinają się na wzgórza. Dojrzewające łany pszenicy są złote, a żyta i owsa srebrne w jasnym słońcu. Jak drogie kamienie lśnią wśród nich kwiaty maków i chabrow. Po ziemi przesuwa się cienie chmur, załamują się na gęstych kępach, prześlizgują się po taflach zbiorników wodnych i zahaczają o wieże kościołów – kolegiaty w Wiślicy, opactwa w Jędrzejowie, kolegiaty w Klimontowie. Soczysta zieleń skoszonych łąk i barwne smugi pól wiodą spojrzenie ku wznoszącym się na północnym horyzoncie Górrom Świętokrzyskim. Ich stoki spływają szarymi jęzorami gołoborzy ku dolinie Kamiennej, która niespokojnym biegiem prowadzi wśród głębokich lasów w stronę rozległych, podmokłych łąk Ziemi Koneckiej i Włoszczowskiej. Księżyc zawieszony na niebie niby olbrzymi kryształ rozjaśnia mroki nocy, rozbrzmiewającej graniem świerszczy, szelestem liści i pluskiem wody w kaskadach. Ziemia oddycha lekko, odpoczywa po upalnym dniu.

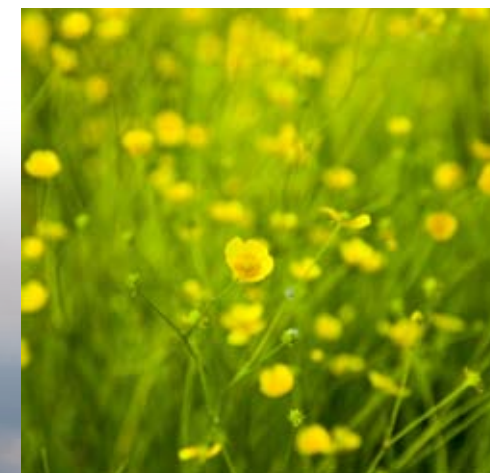
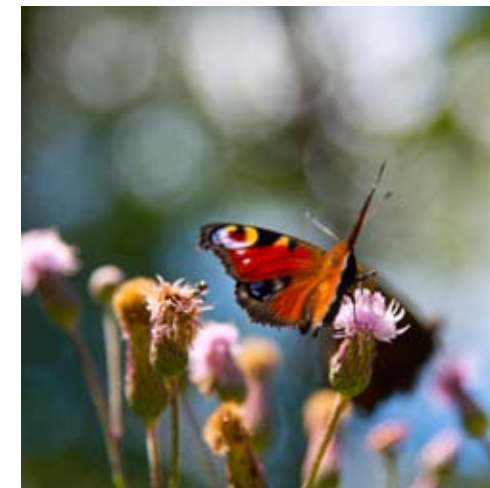
The Vistula, the Nida River and the Czarna River meander through mild craggy hills intersected by sandy slopes – all grasping for breath in this sultry weather. The narrow stripes of the fields, nestled in broad valleys, are climbing the hills. In the bright sunlight maturing wheats are golden, and rye and oats sparkle with silver. Poppies and cornflowers shine among them like a precious gemstones. Shadows of drifting clouds travel through the ground, wandering in thick bushes, sliding on surfaces of waters and embracing church towers of Wiślica, Jędrzejów, Klimontów. The succulent green of harvested meadows and the colourful ribbons of fields lead our eyes towards the Świętokrzyskie Mountains dominating the northern horizon. The grey rivers of stones stream down to the Kamienna Valley whose ragged space leads us through profound woods and finally opens to extensive swampy meads of the Konecka and the Włoszczowska Lands. The moon, hanging in the sky alike to a gigantic crystal, lightens up nocturnal darkness. Air vibrates with crickets' chirping, the rustle of leaves and the murmur of cascading water. The land breathes in this cool night breeze, takes rest after a scorching day.

Nowa i Stara Słupia, Wronów, Jeleniów, Nowy Skoszyn – to niewielkie miejscowości położone na wschodnim skraju Gór Świętokrzyskich. Znajdują się u stóp Świętego Krzyża – drugiego co do wysokości wzniesienia Łysogór. Wsie graniczą ze Świętokrzyskim Parkiem Narodowym. Widoczny z tych terenów klasztor wydaje się być zawieszony na wierzchołku, wśród drzew. Pofałdowany krajobraz otaczających pól, przeciętych równoległymi pasami miedzi, gra barwami nasyconymi słońcem, ciepłem i światłem.

Nowa Słupia, Stara Słupia, Wronów, Jeleniów, Nowy Skoszyn – these are little villages located on the eastern edge of Świętokrzyskie Mountains, laid at the foot of the Holy Cross (the second-highest elevation of Łysogóry Mountain Range). Villages are bordering with Świętokrzyski National Park. A monastery, visible from the foot of the mountain, seems to be hung at the top, among the trees. The creased landscape gathers surrounding fields into folds. Baulks cuts it into parallel strips. Sun plays with its colours, painting it with warmth and light.

Przydrożny krzyż w okolicy Zagórzan. / A wayside cross in the vicinity of Zagórzany.

Święto Kielc to trwające kilka dni cykliczne święto miasta, w trakcie którego odbywa się wiele różnych imprez. W centrum miasta organizowane są muzyczne sceny tematyczne. Oprócz występów odbywa się szereg wydarzeń ulicznych, jak pokazy katarzyniarzy, czy parada orkiestr dętych. Główny deptak – ulica Sienkiewicza – oferuje stoiska z wyrobami regionalnymi.

Kielce Festival is an annual festival lasting for a couple of days during which various events are organized. The festival included music stages located in the city centre as well as street performances such as organ grinders' shows or brass band parades. The main street in Kielce, Sienkiewicza Street, was full of stalls offering regional products.

Od góry: Święto Kielc – koncert w Pałacyku Zielińskich. / At the top: Kielce Festival – concert at the Zieliński romantic manor.
Po środku: Muzeum Narodowe w Pałacu Biskupów Krakowskich. / In the middle: The National Museum in the Bishops' Palace.
Na dole: Święto Kielc – koncert przy Kieleckim Centrum Kultury. / At the bottom: Kielce Festival – concert at the Kielce Centre of Culture.

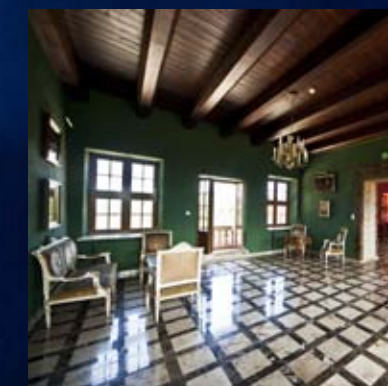
Tuż obok Chęciny, w Podzamczu wznosi się wczesnobarokowy dwór obronny starostów chęcińskich. Wielokrotnie przebudowany utracił cechy oryginalnego stylu, a o jego obronnym charakterze świadczy dziś tylko położenie na stromym pagórze. Wokół rozciąga się park, tworząc wraz z innymi zabudowaniami zespół parkowo-pałacowy, obecnie restaurowany i odnawiany. Tuż przy nim znajduje się wspaniała, kunsztownie wykonana brama tryumfalna wybudowana na cześć Jana III Sobieskiego po zwycięstwie pod Wiedniem. Wiedzie doń aleja złożona z wiekowych lip.

In the vicinity of Chęciny, in Podzamcze, there is a late-Baroque fortified manor house of Chęciny starosts. Because it was frequently rebuilt, it lost its original style and the building's defensive character is only testified by its location on a steep slope. The manor house is surrounded by an extensive park and, together with other buildings, forms a place and park complex – now restored and renovated. Next to it, there is a magnificent, minutely made entrance gate erected to honour King Jan III Sobieski after his victory in the battle of Vienna. An alley of old linden trees leads to the gate.

W Podzamczu, kosztem 24 mln zł, powstał nowoczesny biobank gromadzący m.in. próbki krwi. Znajdzie tu miejsce laboratorium trzeciej klasy bezpieczeństwa mikrobiologicznego, jedno z trzech w kraju.

In Podzamcze, at the expense of 24 million zł, a modern biobank collecting blood samples and other substances, was built. A laboratory of microbiological safety of third grade, one of three in the country, will find its place here.

W 2013 r. Kabaretowe Wakacje z Duchami – coroczne występy artystów kabaretowych – odbyły się w Podzamczu. / In 2013 Cabaret Holidays with Ghosts – annual performances of cabaret artists – was held in Podzamcze.

Pierwszy kościół na Łyścu wybudowany został już w X w., ale sanktuarium Krzyża Świętego powstało około 1113 r. z fundacji Bolesława Krzywoustego. Mimo wielokrotnych najazdów i spustoszeń relikwie Drzewa Krzyża Świętego ocalały będąc celem pielgrzymek. Spoczywają one w pięknym srebrnym relikwiarzu. Obecny kościół wzniesiono w XVIII w., a w jego wnętrzu możemy podziwiać obrazy Franciszka Smuglewicza. W zakrystii znajduje się oryginalne XVIII-wieczne umeblowanie wraz z intarsjowaną boazerią. Przylega do niej XVII-wieczna, pięknie polichromowana kaplica Oleśnickich z barokowym pomnikiem nagrobnym fundatorów.

The first church was built on Łysiec early as 10th century, but the sanctuary of the Holy Cross was founded around 1113 by King Boleslaw III the Wrymouth. Despite the repeated invasions and devastation, the fragment of the Holy Cross survived being a place of pilgrimage. The fragment from Christ' Cross is placed in a beautiful, silver reliquary. The present church was erected in 18th century. Inside, paintings by Franciszek Smuglewicz can be admired. In the vestry there is original 18th century furniture with inlaid panelling. Adjacent to the vestry is the Oleśnicki Family's Chapel, 17th century, with beautiful paintings and a baroque grave monument of the founders.

Drewniane wiatraki są jednymi z najbardziej malowniczych obiektów w parku Etnograficznym Tokarnia.

Na zdjęciach, od lewej strony widać: niedawno wzniesiony wiatrak z Janika; następnie pałtrak z Grzrucina z 1921 r., którego wnętrze można zwiedzać; drewniany holender z Grzymałkowa z 1931 r.; koźlak z Dębna z 1880 r., nadal działający i okazjonalnie uruchamiany; drewniany holender z Pacanowa z 1913 r.

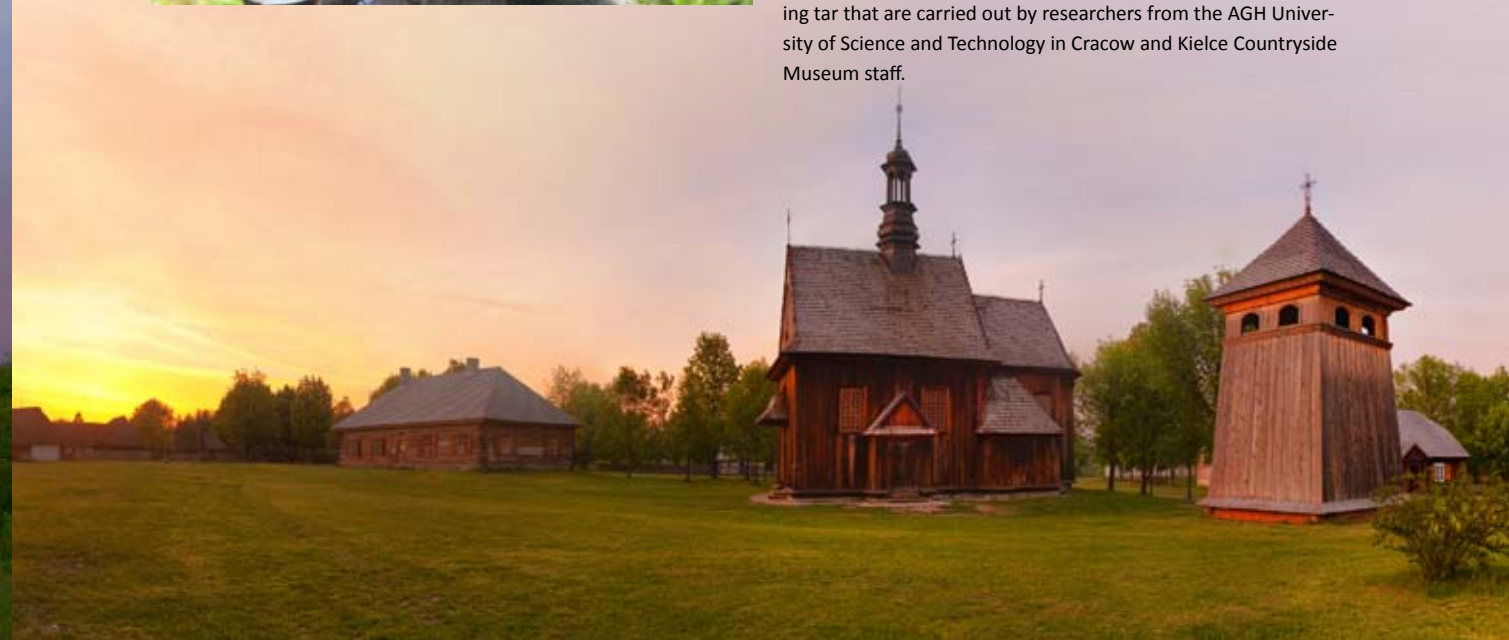
Wooden windmills are ones of the most picturesque objects in the Ethnographical Park in Tokarnia.

In photographs, from the left one can see: the recently relocated windmill from Janik; next the Roller mill from Grzrucin from 1920, of which the interior can be visited; the wooden Tower mill from Grzymałków from 1931; the Post mill from Dębno, still operating and occasionally started; the wooden Tower mill from Pacanów from 1913.

W latach 70. XX wieku założono w Tokarni Park Etnograficzny Muzeum Wsi Kieleckiej. Na obszarze 70 ha zgromadzono wiele obiektów budownictwa ludowego z terenu Ziemi Świętokrzyskiej, Poniżia, Regionu Mazowieckiego i Sandomierskiego. Co roku, podczas pikniku naukowego, można obejrzeć pokazy wytapiania ołowiu, elektrolizy miedzi oraz pozyskiwania dziegiu, które prowadzone są przez naukowców z Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie oraz pracowników Muzeum Wsi Kieleckiej.

In the 70s of the 20th century the Ethnographic Park (part of the Museum of Kielce Countryside) was founded in Tokarnia. On an area of 70 hectare objects from Świętokrzyskie Region, the Region of Poniżie, Mazovia and the Region of Sandomierz have been collected. Every year, during a scientific picnic, tourists can watch demonstrations of lead smelting, copper electrolysis and obtaining tar that are carried out by researchers from the AGH University of Science and Technology in Cracow and Kielce Countryside Museum staff.

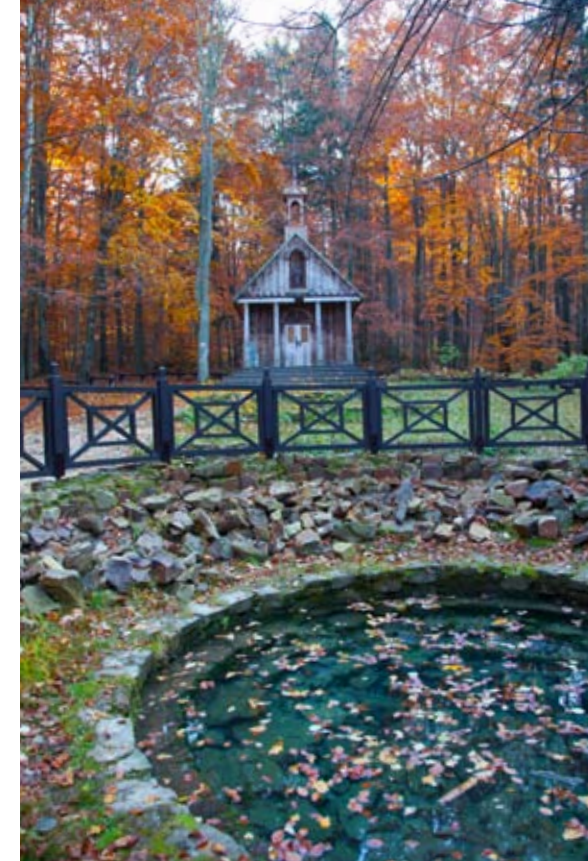

03 jesień

● autumn

Drzewa rozpalily świece nad posmutniałą ziemią. Po nocnym deszczu pasma wzgórz parują. W strzępach mgły porośnięte drzewami stoki gór Łśnią wilgocią i barwami jakie wyśnić mógłby malarz impresjonista. Purpura klonów wspiera się o ciemną zielen świerków i jodeł, złocisty brąz buków (będzie trwał aż do wiosny!) gra o lepsze z jasnym złotem i perłową bielą brzoź. Dęby miedziane i jaskrawoczerwone otaczają krzewy rozmaite, odziewające się w żółć, złoto, brąz, czerwień, a nawet fiolet. Z tego szaleństwa barw wychylają się szare ściany klasztorów na Karczówce i Świętym Krzyżu, zamku w Chęcinach i srebrzyste skały Gołoborza. Zachodzące słońce rzuca ostatnie błyski zza chmur, aż nagle, gdy już opada za horyzont oświetla niesamowitą poświatą aleję starych kasztanów w kieleckim parku, a jej odbłask na tafli stawu rozjaśnia sylwetkę Pałacu i Bazyliki na Wzgórzu Zamkowym. Skądś napływa wspomnienie dzieciństwa – dym z ogniska i zapach pieczonych w popiele ziemniaków.

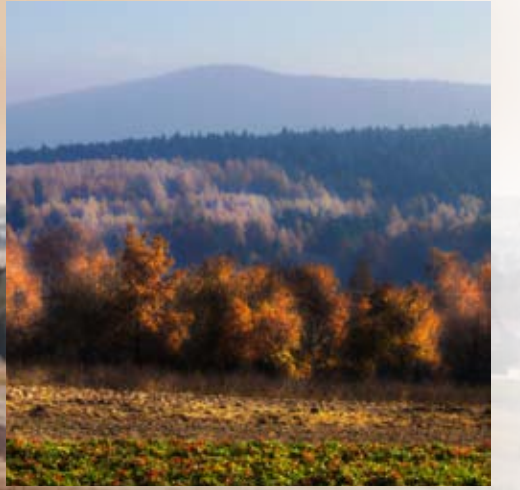
Trees, like candles, burst into colourful flames over the saddened ground. In shreds of mist, wooded hills glisten with wetness on leaves of colours, that only an impressionist could dream up. The purple of maples complements deep green of spruces and firs, golden-brown of beeches (lasts until Spring!) competes with mild gold and pearl whiteness of birches. Oaks – in coppery and vivid red, are surrounded by bushes of diverse species, all painted in yellow, gold, brown, red, even violet. Among this blaze of colours, grey shapes stand out. These are the walls of monasteries at Karczówka and Święty Krzyż Mountains, Chęciny Castle and silvery rocks of Gołoborze. The sun casts this day's final beams from below the clouds. Just before setting, it illuminates the city with last stunning glow. In Kielce it lights up the park alley of old chestnut trees, glistens on pond's surface and brightens silhouettes of the Palace and the Basilica on the Castle Hill. A sudden reflection of childhood memories rekindles – smoke from the fire and smell of potatoes baked in embers.

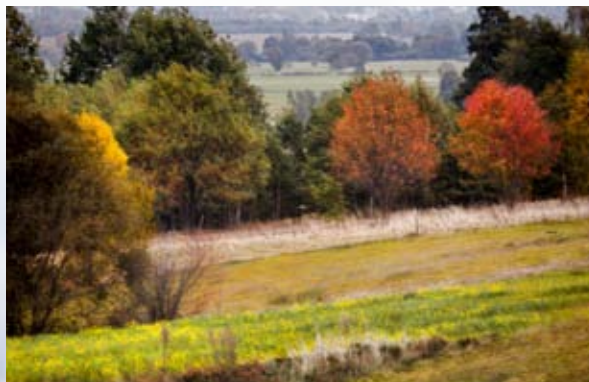

Złocisto – czerwone, pokryte opadłymi, szeleszczącymi liśćmi szlaki prowadzą podróżnych w kierunku Puszczy Jodłowej. W drodze na szczyt Łysicy zatrzymuje ich kapliczka i źródło św. Franciszka – z wodą ponoć leczniczo działającą na oczy. I szumi bór, prastary, baśniowy i królewsko odziany.

Golden-brown tracks covered by carpets of fallen rustling leaves lead travelers toward the Jodłowa Forest. Travelers can visit the chapel and the fountain of St. Francis located on the path leading to Mount Łysica. Water from this fountain is believed to have eye-healing qualities. The ancient humming forest seems to be like a king from a legend, majestic and royally dressed.

Z pól zniknęły już plony, zaorane zagony szarzeją wśród tych, na których zielenią się już młode zboża. Faliste, miękkie linie pagórków, przesłonięte delikatną mgiełką, tworzą mozaikę proszącą się o obiektyw aparatu fotograficznego – jakby wyszły z prac artystów Kieleckiej Szkoły Krajobrazu. Rozrzucone tu i ówdzie kępy drzew i krzewów, okryte liśćmi we wszystkich odcieniach żółci, czerwieni, brązu i ciemnej zieleni, wyznaczają granice pól i rzucają długie, głębokie cienie. To niezwykle jak podobne są krajobrazy na dwóch krańcach województwa – mało urodzajnego, północnego regionu Bodzesztyna i żyznego, ciepłego, regionu Skalbmierza.

Harvest season has passed. Ploughed patches look grey among green fields of winter grains. Soft curvatures of hills covered with delicate mist make up an inspirational landscape – as if it was a materialization of picturesque views captured by photographers from the Kielece's School of Landscape. Clumps of trees and bushes scattered across the land are decorated by colorful foliage. Lines colored with every shade of yellow, red, brown and dark green make up an imaginary border between fields and cast deep and long shadows. There is a surprising resemblance between the landscapes located in opposite parts of the province: the less fertile area of north Bodzeszyn and warm, fertile land in Skalbmierz.

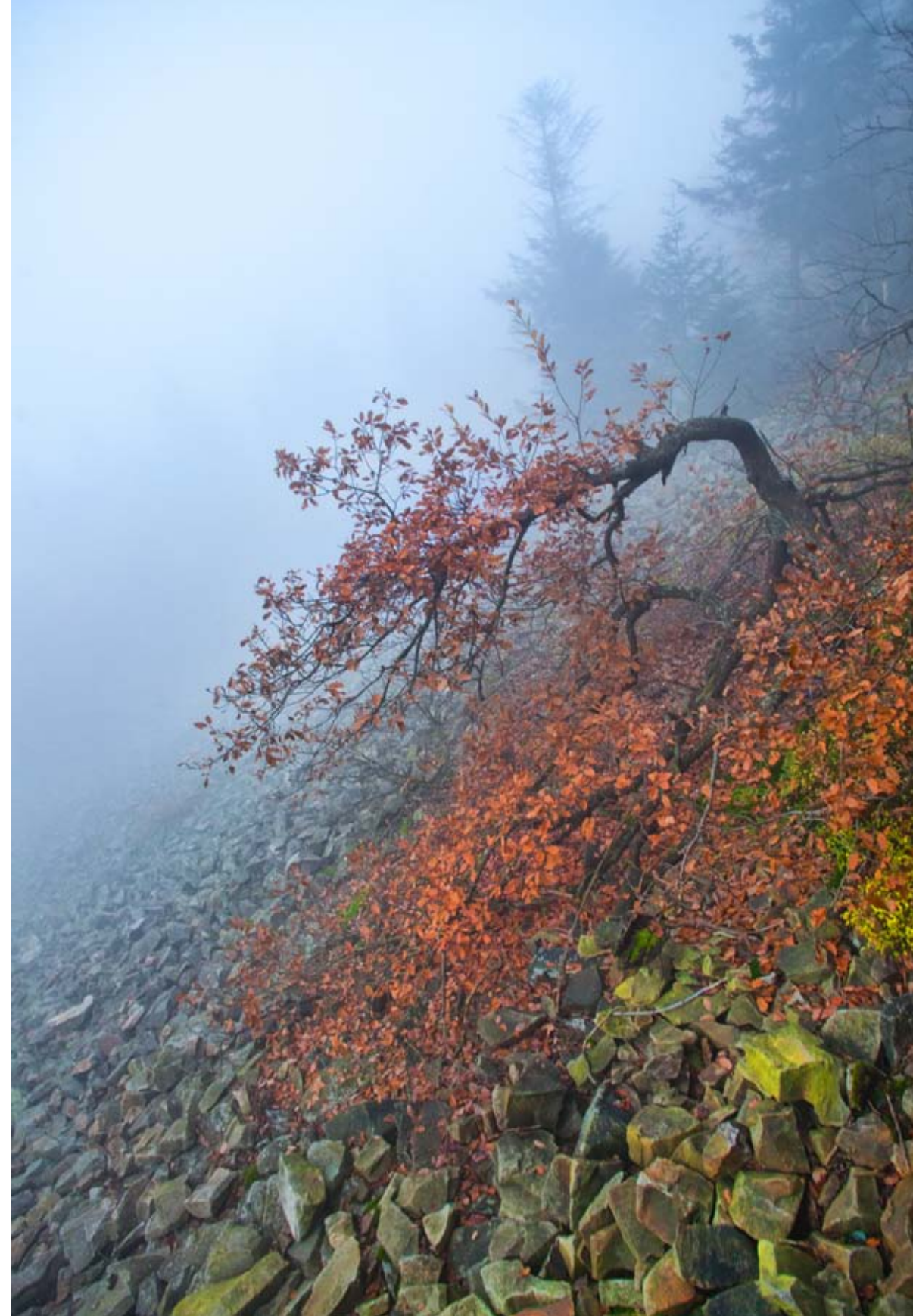

We wsi Nowa Słupia, u stóp północnego stoku Łyśca, tam gdzie zaczyna się Droga Królewska na Święty Krzyż, stoi kamienna figura osłonięta daszkiem. Przypomina klęczącego człowieka. Mówią o nim Pielgrzym. Jedna z legend opowiada, że pielgrzymujący do świętego miejsca człowiek dotarłszy do Nowej Słupii, usłyszał bijące na szczycie świętej góry dzwony. Zaślepiiony pychą stwierdził, że dzwony te dzwonią na powitanie właśnie jego, świętego pielgrzyma i w tej samej chwili zamienił się w kamień. Za pokutę wciąż wędruje na Święty Krzyż posuwając się o ziarnko piasku rocznie, a gdy tam dotrze nastąpi koniec świata.

In the village of Nowa Słupia, at the foot of the northern slope of Łysiec, where the King's Trail to the Holy Cross Monastery starts, stands a stone figure of a kneeling man covered with a small roof. The figure resembles a pilgrim. According to one of many legends, there was a man who went on a pilgrimage to the Holy Cross Sanctuary. When he reached Nowa Słupia he turned into a stone after he had declared that the monastic bells were ringing in his honour. Doing his penance, he moves forward towards the Monastery a grain of sand every year, and when he reaches the top the world will come to an end.

Strona 91: Wśród mgieł okrywających szczyt Łyśca, tuż za wałem otaczającym dawne uroczysko słowiańskich bóstw: Łady, Boda i Leli, szarzeje ciemny stok pokryty Gotoborzem. W ten niesamowity, dziki krajobraz nagle wdziera się kolor – to osypujące się liście okolicznych krzewów spływają cicho i układają się na mokrych głazach.

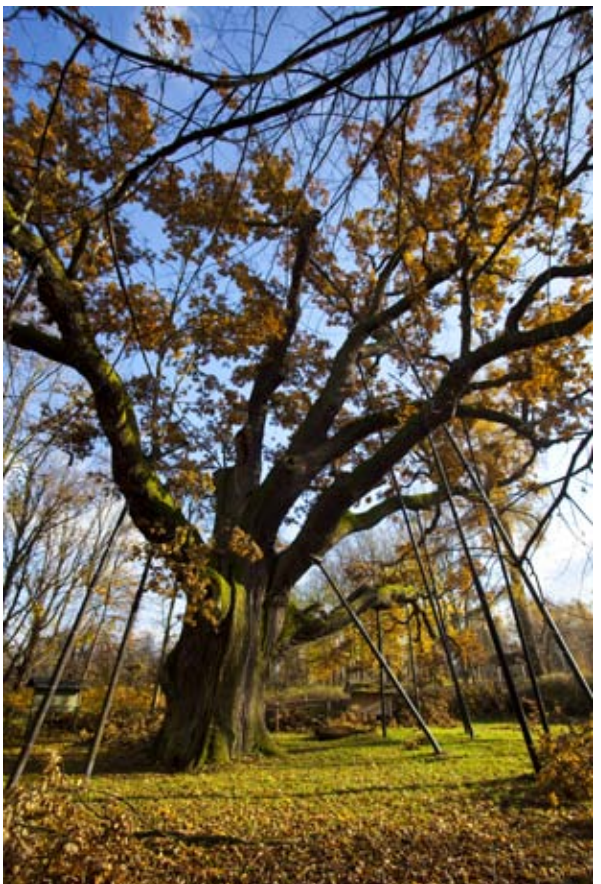
Page 91: Among the mist that shrouds Mount Łysiec, by the bank encircling the sacred site of ancient Slavic deities: Łada, Boda and Lela, appears the grey stone run of Gotoborze. Suddenly this raw wild landscape is enriched by vivid colors of leaves falling off the trees and bushes into the stream of moist stone river.

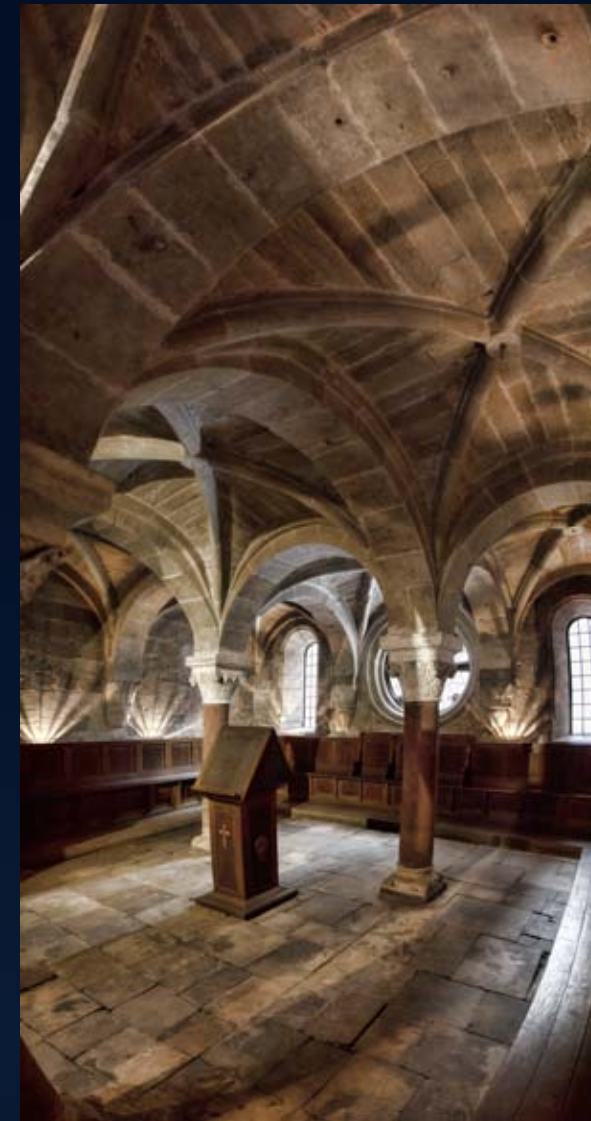
Bartek to pastare drzewo, którego wieku już nikt określić nie potrafi. Jego korona rozpościera się szeroko i mierzy 30 m średnicy. Jest potężne i bardzo rozgałęzione, ale też, ze względu na wiek, niezwykle kruche. Stąd też konieczność ciągłego podpierania i wzmacniania gałęzi. Ostatnio powstał projekt, aby miał podierać konary do dołu zawiesić je na rozpostartych ponad koroną, stalowych łukach.

Bartek is the ancient tree so old that its age is now difficult to determine. Its crown spreads widely and has 30 meters in diameter. The monstrous tree is very branchy and yet, due to its age, very fragile, so the branches had to be reinforced. The latest reinforcement project assumes suspending the branches from construction of steel arcs surrounding the tree.

Opactwo w Wąchocku to trzeci, po Jędrzejowie i Koprzywnicy, obiekt na Szlaku Cysterskim w województwie świętokrzyskim. Opactwo zostało wzniesione w I połowie XIII wieku. W jego skład wchodzi romańska bazylika pw. NMP i św. Floriana oraz przylegający do niego klasztor. Wyposażenie wnętrza jest barokowe. Zachowane zewnętrzne mury zostały wzniesione z żółto-szarych i czerwono-brunatnych ciosów kamiennych, układanych naprzemiennie w poziome pasy. Przypomina to architekturę włoską. W budynkach klasztornych z okresu romańskiego zachowały się przyziemia skrzydeł wschodniego i południowego, a w nich przepiękne, urzekające prostotą wnętrza kapitułarza, fraternii i refektarza.

The Abbey in Wąchock, just like Jędrzejów and Koprzywnica, is situated at the so-called Cistercian Trail. It was erected in the first half of the 13th century. The complex comprises a late-Romanesque church of Virgin Mary and St. Florian and a monastery. The church interior dates back to Baroque period. The external walls built from yellow-grey and red-brown hewn stone resemble the architecture of Tuscany. The monastery boasts perfectly preserved Romanesque interior and an impressive chapter of great historic value, a fraternity and a refectory.

04 zima

● winter

Zimowym świtem, wśród lekkiej mgły, tysiące rąk lasu są szare, a miliony palców srebrzyste. Na ciemnym firmamencie – granatowozielonym niby tabliczka szyfrowa – gwiazdy połyskują chłodno jak rozrzucone okruszyny lodu. Gęsto zadrzewiona i zabudowana okolica drzemie w okowach mrozu. Czarne korytarze między pniami drzew przypominają bezdenne lochy w piekle wieczystej zimy, choć i tam pojawiają się barwne sylwetki narciarzy na stokach w Tumlinie, Krajnie czy Niestachowie. Spod grubej warstwy śniegu na łagodnych skłonach pagórków, wyłaniają się pasma zarośli oddzielających poszczególne pasy pól. Na białym całunie pojawiają się drobne ślady kuropatw, przepiórek i bażantów, nieco większe – wiewiórek i lisów, a czasem całkiem spore – jeleni i saren. Srebrzysty odbłask, jak delikatne muśnięcie pędzlem rysuje na tle ciemnego nieba sylwetki zamków, pałaców, świątyń i klasztorów rozsianych gęsto wśród jaśniejących smug, znaczących ludzkie siedziby.

By winter dawn, amidst frosty haze, grey are the thousands of forest's arms with millions silvery fingers. In the dark firmament of indigo-green, stars sparkle coldly like scattered crumbs of ice – a mystic enigma hanging in the sky. Densely wooded and built-up vicinity sleeps heavily shackled by frost. Black tunnels between tree-trunks seem alike with infinite dungeons in this inferno of everlasting winter, but in spite of it colourful figures of skiers appear on slopes in Tumlin, Krajno or Niestachów. A thick layer of snow is gently unveiled on smooth slopes of hills, revealing the lines of bushes that border this arable land. The pure innocence of whiteness of snow is somewhere disturbed by guests passing by: small partridges, pheasants or quails are marking their steps, bigger – squirrels and foxes or sometimes splendid stags and roes. On the canvas of dark winter sky, with subtle brush strokes, the silvery glamour paints silhouettes of castles, palaces, temples and monasteries scattered densely amidst glittering lines that mark dwellings.

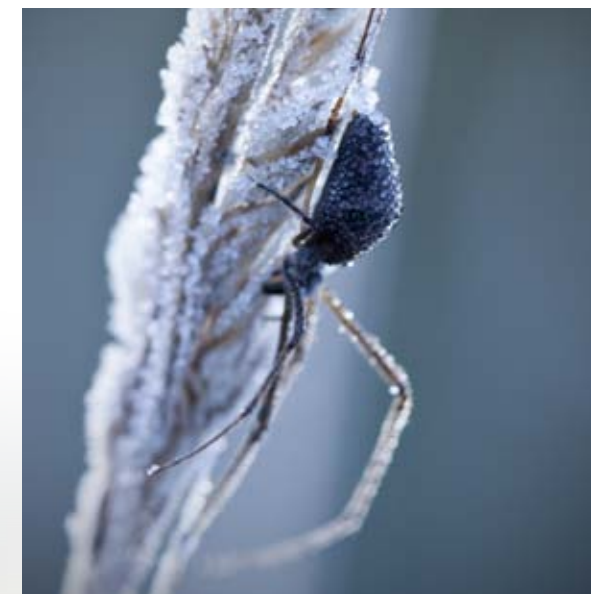

116

winter

Gdy mróz ściśnie ziemię, pola odpoczywają pod grubą warstwą śniegu. Rzeki i strumienie toczą wodę pod cienką, przezrystą warstwą lodu. Wśród wzgórz i wzniesień Łysogór stale unosi się mgła zacierająca ostre dotąd kontury Łysicy, Łysca czy Radostowej. U stóp Świętego Krzyża przysiadły, pod białymi czapami, miasteczka i wsie oczekując wiosennego wyzwolenia. Wśród drzew i krzewów uwijają się ptaki, odnajdując na oszronionych gałązkach pożywne nasiona i jagody. W tej ogólnej bieli ciemnieją tylko pasma dróg, znaczone rosnącymi wzdłuż nich drzewami, spletanymi krzewami, a czasem przy trakcie pojawia się, jak w Krajnie, drewniana kapliczka – mały domek z krzyżem na szczycie.

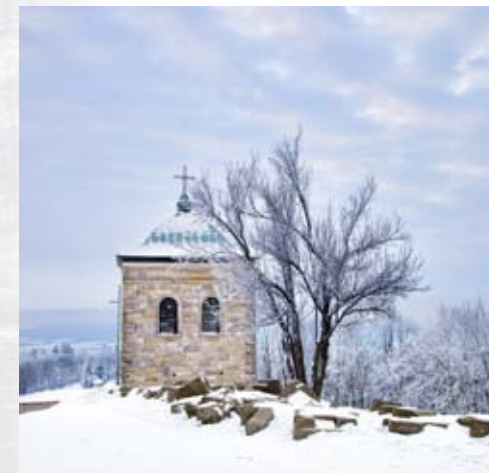
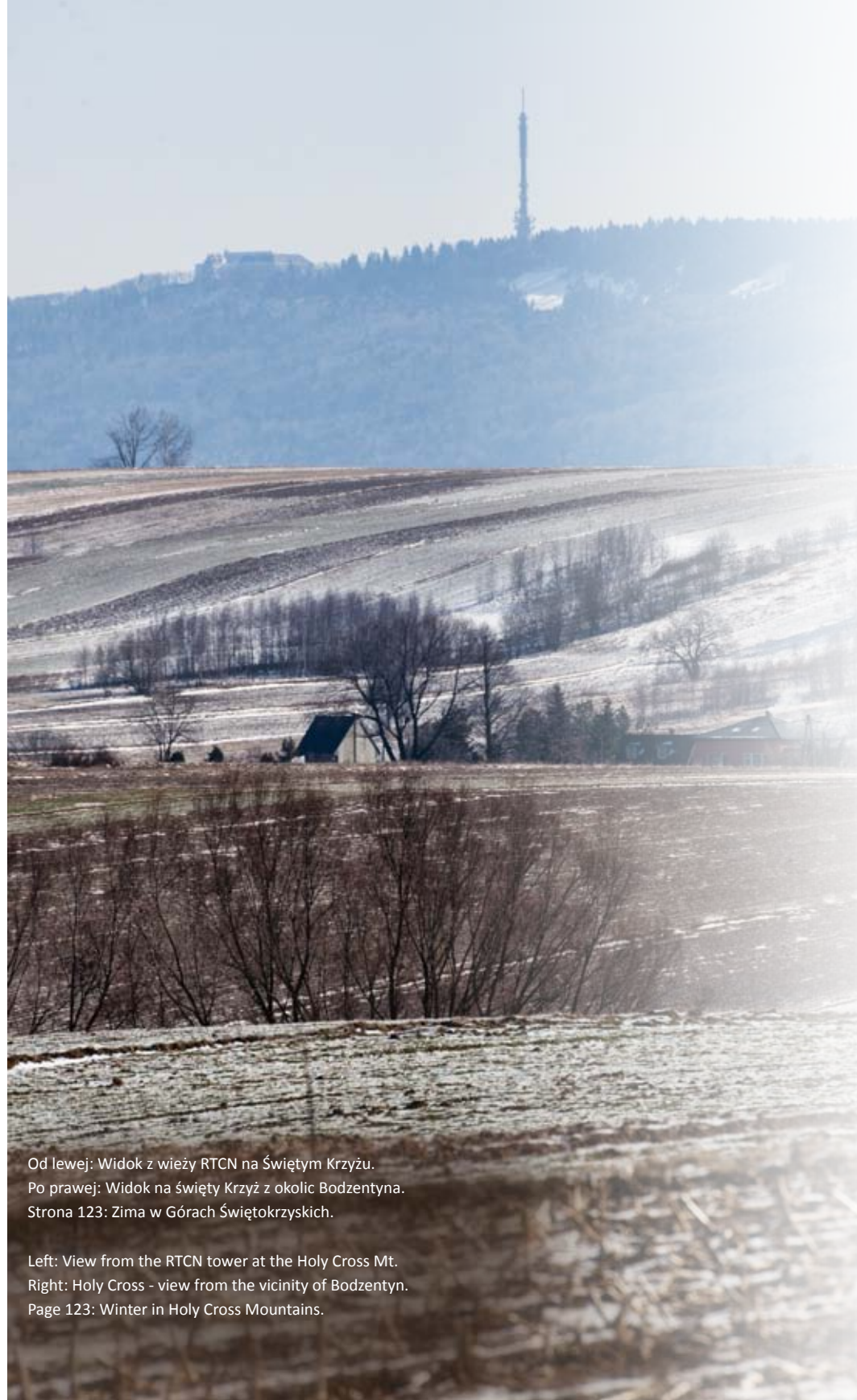
When ground freezes, fields rest covered with a thick layer of snow. Water streams down the rivers under a thin transparent shield of surface-ice. Mist constantly shrouds the hills and slopes of the Łysogóry, and softens sharp edges of mountains Łysica, Łysiec and Radostowa. Under the white duvet of snow, towns and villages situated at the foot of the Holly Cross dream of vernal liberation. Trees and bushes bustle with birds trying to find nutritious berries and seeds on frosty twigs. In this all-encompassing whiteness of winter only roads mark the land with dark stripes and rows of trees and shrubs. Occasionally, like in Krajno, a wooden chapel – a small building with a cross on the top – vary the monotonous landscape.

117

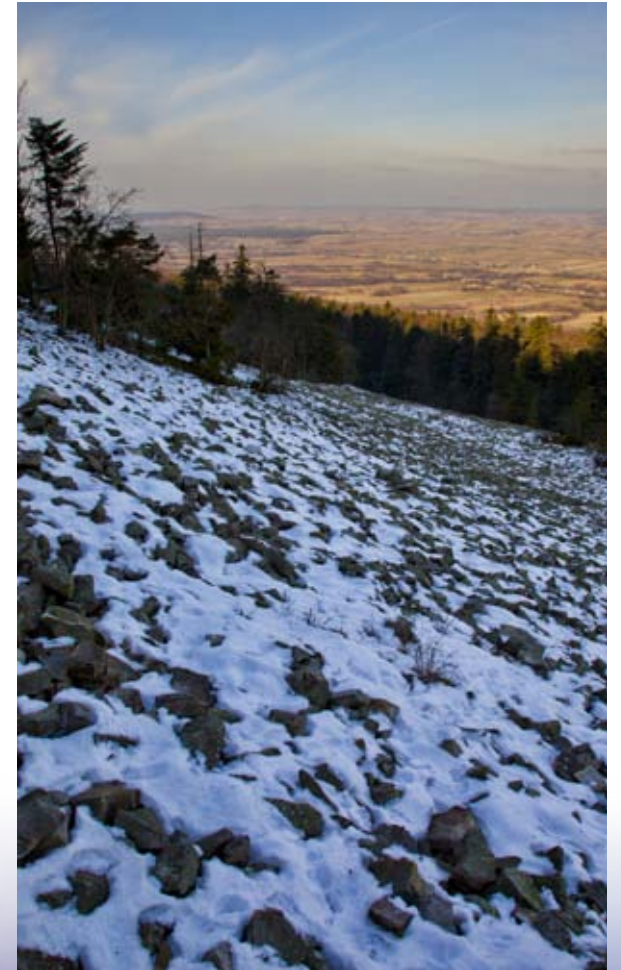
zima

Od lewej: Widok z wieży RTCN na Świętym Krzyżu.
Po prawej: Widok na święty Krzyż z okolic Bodzentyna.
Strona 123: Zima w Górach Świętokrzyskich.

Left: View from the RTCN tower at the Holy Cross Mt.
Right: Holy Cross - view from the vicinity of Bodzentyn.
Page 123: Winter in Holy Cross Mountains.

Nad Świętym Krzyżem skrzydła rozpostarła zimowa noc. W granatowe niebo wystrzela iglica nadajnika telewizyjnego, a tuż obok śpią zabudowania klasztorne. Na wschodnim horyzoncie pojawia się jaśniejsza smuga. Śnieg okrywający szczerlnie ziemię, budynki i drzewa staje się błękitny i różowy. Każdy przedmiot rzuca na śnieżną płaszczyznę szafirowe cienie, które stają się coraz głębsze w miarę jak wstające słońce wysyła pierwsze jasne promienie. W górach wstaje świt.

The frosty wings of night spread over the Holly Cross. Lights of the TV tower flash into the dark-blue sky, the monastic complex sleeps peacefully in the vicinity. Suddenly, a ribbon of light colours brightens up the firmament. The thick layer of snow covering the ground, trees and houses starts to glitter with azure and pink. Every object paints the land with sapphire blue shadow which seems to darken in rays of the dawn. The Sun rises over the mountains.

Ofiarowany Henrykowi Sienkiewiczowi pałacyk w Oblęgorku jest położony w przepięknym parku dworskim, w stylu angielskim, ze wspaniałym drzewostanem złożonym z pomnikowych lip, dębów, klonów i platanów. Do domu wiedzie Czerwona Brama, a dalej aleja starych lip tworzących niemal tunel nad głowami gości. Wewnątrz pałacu zobaczyć można pomieszczenia urządzone tak, jak za życia pisarza. Na parterze znajduje się gabinet do pracy, salon dla gości, a dalej jadalnia, palarnia i sypialnia. Na piętrze ułożono ekspozycje poświęcone pisarzowi i jego twórczości. Zgromadzono tu zbiory biograficzno-literackie, m.in. dzieła tłumaczone na wiele języków, listy i pamiątki osobiste.

The palace offered to Henryk Sienkiewicz is located in the beautiful English-style park – the forest consisting of unique natural monuments such as lime trees, oaks, maples and plane trees. The main building is followed by the Red Gate and the tunnel-like alley of historical lime trees. The palace interiors' current design resembles the arrangement from the time of the writer's life. The ground floor comprises a guest room, office, dining room, smoking room and bedroom. The exhibition dedicated to the writer's life and work is located on the building's first floor. The collection includes biographical and literary memorabilia such as volumes translated to various languages, private letters and personal belongings.

Od góry: Kielce nocą – widok z Karczówki.
Po środku, na dole: Zima na Karczówce.

At the top: Kielce by night – view from Karczówka.
In the middle, at the bottom: Winter at Karczówka.

Skwer Harcerski im. Szarych Szeregów w Kielcach jest położony tuż obok ścisłego centrum miasta i wchodzi w skład terenów rekreacyjnych ciągnących się wzdłuż rzeki Silnicy. Od północy graniczy z parkiem miejskim, a od południa z Kadzielnią i położonym tam rezerwatem. Na środku skweru znajduje się obelisk poświęcony harcerzom poległym za Ojczyznę, a wzdłuż głównej alejki spacerowej ciągnie się Aleja Sław, którą tworzą popiersia znanych osób: kompozytorów, malarzy, piosenkarzy, pisarzy. Obecnie Aleja liczy ok. 50 rzeźb. O każdej porze roku jest tu pięknie, ale zimą, z Silnicą – schronieniem dzikich kaczek i oszronionymi drzewami jest to miejsce szczególnie urokliwe.

Harcerski Square, dedicated to the Grey Ranks in Kielce, is located by the city centre and is a part of recreation area which spreads along the river Silnica. From the north it borders the City Park, and from the south – the Kadzielnia and the nature reserve. In the middle of the square there is an obelisk dedicated to the Polish Scouts who sacrificed their lives for the motherland. The main alley leading to the square was converted to the Celebrities Alley with busts of famous artists placed along the way. Today it comprises fifty sculptures. The area looks stunning in every time of the year. During the winter season banks of the river become a haven for wild ducks. With trees white with frost, the scenery presents an enchanting picturesque landscape.

Świętokrzyski Klub Alpinistyczny przy współpracy z Geoparkiem Kielce stworzył lodospad w rezerwacie Kadzielnia. Dzięki wylaniu setek ton wody w centrum Kielc powstało miejsce unikalne. System lodospadów ma ok. 30 m wysokości i kilkadziesiąt szerokości. Mimo zaangażowania dużych sił i środków, trasy wspinaczkowe są dostępne nieodpłatnie dla wszystkich chętnych.

In cooperation with Geopark Kielce, the Świętokrzyskie Mountaineering Club arranged an icefall in the Kadzielnia Nature Reserve. Hundreds of litres of water were used to create this 30 meters high and dozens of meters wide unique attraction. Although the cost of this project was significant, climbers can access the slope free of charge.

Grupa przydrożnych figur z 1735 r. w Młodzawach Małych. / Group of wayside figures from 1735 in Młodzawy Małe.
 Strona 143 na dole: Figura Chrystusa Frasobliwego w Kucharach. / Page 143 at the bottom: Figure of the Pensive Christ in Kucharach.

Redakcja

ABMprojekt
Anna Benicewicz-Miazga
ul.Kaznowskiego 11a/11
25-636 Kielce
www.abmprojekt.com.pl

Kadeska Art

Anna Góra-Klauzińska
ul. Barwinek 5/53
25-150 Kielce
www.kadeskaart.com.pl

Wybór zdjęć, projekt graficzny, projekt okładki

Anna Benicewicz-Miazga, Anna Góra-Klauzińska

Skład komputerowy

Anna Benicewicz-Miazga, Anna Góra-Klauzińska

Zdjęcia

Anna Benicewicz-Miazga, Anna Góra-Klauzińska

Dziękujemy Ośrodekowi Edukacyjno-Muzealnemu „Świętokrzyski Sztet!” za udostępnienie fotografii

Teksty

Teresa Wolska

Tłumaczenie na język angielski

Teresa Wolska, Marek Kuźmuk

Wydanie

ABMprojekt
Anna Benicewicz-Miazga
ul.Kaznowskiego 11a/11
25-636 Kielce
www.abmprojekt.com.pl

Druk i oprawa

Apla Sp.j. Oficyna poligraficzna
ul. Sandomierska 89, Kielce
tel.: 41 344 16 82

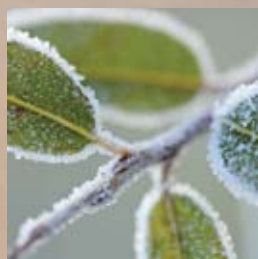
Wydanie pierwsze 2013 r.

ISBN 978-83-938181-1-2

Wszelkie prawa zastrzeżone. Reprodukacja oraz adaptacja całości lub części niniejszej publikacji niezależnie od zastosowanych technik wymaga pisemnej zgody autorów.

Copyright ©

Anna Benicewicz-Miazga, Anna Góra-Klauzińska
Kielce 2013

Świętokrzyskie